

13.5.3. Metin İçinde Dikkat Edilmesi Gereken Anlatım Bozuklukları

Resmî yazılarındaki anlatım bozuklukları muhatabın belgeyi anlaması ve algılamasında güçlük yaşammasına sebebiyet vermektedir. Genel itibarıyla resmî yazı metinlerinde yapılan anlatım bozukluklarının sebepleri şöyledir:

- Çok uzun cümleler kurulması (4-5 satırlık)
- Cümle öğelerinin (özne-tümleç-nesne-yüklem) eksik olması
- Resmî anlatımı sağlamak amacıyla aynı anlama gelen veya birbirini çağrıştıran ifadelerin aynı cümle içinde kullanımı
- Aynı veya benzer seslerin (harflerin) sık tekrar etmesi (ve bağlacının aynı cümle içinde çok fazla kullanılması gibi)

13.5.3.1. Kelime veya Eklerin Sık Tekrar Etmesi

Aynı cümle içinde özellikle de aynı bağlaçların ikiden fazla tekrar etmesi anlatımın akıcılığını etkilemektedir. Hazırlanan metinlerde ses tekrarları dikkate alınarak alternatifler üzerinde durulmalıdır:

“ve” Bağlacının Sık Tekrarı

Bu iş ve işlemler, söz konusu yönetmelik ve genelgede idari ve hukuki açıdan önem ve öncelik arz etmektedir.

“ve” Bağlacının En Fazla 2 Defa Kullanımı

Bu iş ve işlemler, söz konusu yönetmelik ile genelgede idari, hukuki açıdan önem ve öncelik arz etmektedir.

Kelimenin Sık Tekrar Etmesi

Oluşabilecek her türlü yasa dışı olayın oluşmasından önce olağanüstü dikkatle olaylara yaklaşılmalıdır.

Alternatif Cümle

Oluşabilecek her türlü yasa dışı faaliyetin önlenmesi amacıyla azami gayret gösterilmelidir.

Zincirlenme olarak da adlandırılan bir diğer husus, cümle içinde aynı ekin tekrar etmesidir. Özellikle hiyerarşik olarak idare-birim ilişkisi yazılrken bu durumla karşılaşılabilmektedir:

Zincirlenme Durumu

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğünün Bilgi ve Belge Yönetimi Daire Başkanlığının çalışmaları devam etmektedir.

Zincirlenmenin Giderilmesi

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü Bilgi ve Belge Yönetimi Daire Başkanlığının çalışmaları devam etmektedir.

13.5.3.2. Gereksiz Kelime Kullanımı ve Mantık İlkelerine Aykırılık

Resmî yazınlarda, belgenin daha resmî bir dille hazırlanmasını sağlamak üzere çoğu zaman aynı anlamda, birbirini çağrıştıran veya gereksiz kullanılan kelimeler cümle içinde yer alabilmektedir. Bazı durumlarda bu kelimeler, gereksiz gibi görünmemesine rağmen mantık ilkelerinde aykırılığa sebep olmaktadır:

Gereksiz Kelime Kullanım Örneği	Doğru Kullanım Örneği	Açıklama
Belge <u>geri</u> iade edilmiştir.	Belge <u>iade</u> edilmiştir.	Cümlede “iade” kelimesiyle işlemin belgenin geldiği yere geri gönderildiği ifade edildiği için “geri” kelimesinin kullanımına gerek yoktur.
<u>Hâlen</u> yürürlükte olan söz konusu Yönetmelik'e göre işlem yapılacaktır.	<u>Yürürlükte</u> olan söz konusu Yönetmelik'e göre işlem yapılacaktır.	“Yürürlükte” kelimesi, günümüzde yönetmeliğin geçerli olduğunu ifade ettiği için ayrıca “hâlen” kelimesinin kullanımına gerek kalmamıştır.
Belediyemizce yürütülen <u>altyapı, içme suyu, kanalizasyon vb.</u> çalışmaları, belirlenen plan doğrultusunda devam edecektir.	Belediyemizce yürütülen <u>altyapı</u> çalışmaları, belirlenen plan doğrultusunda devam edecektir.	“Altyapı” kelimesi içme suyu, yol, kanalizasyon işlemlerini kapsadığı için cümlede sadece altyapı kelimesinin kullanılması uygun olacaktır.
Başkanlığımız ve Bakanlığınız arasında gerekli yazışma <u>karşılıklı</u> olarak yapılmıştır.	Başkanlığımız ve Bakanlığınız arasında gerekli <u>yazışma</u> yapılmıştır.	“Yazışma” kelimesi, yazı işinin karşılıklı yapıldığı anlamını verdiği için “karşılıklı” kelimesinin kullanımına gerek kalmamıştır.
<u>Yaklaşık</u> 350 <u>adet</u> başvuru yapılmıştır.	<u>350</u> başvuru yapılmıştır.	Yaklaşık kelimesi ortalama anlamında olduğu için net sayının belirtildiği bir cümle içinde kullanıldığından mantık aykırılığına sebep olmaktadır. Aynı zamanda “adet” kelimesi cümleden çıkartıldığında herhangi bir anlam kaybına neden olmamaktadır.

Gereksiz kelimelerin kullanımıyla yapılan anlatım bozukluğu, belgeyi hazırlayan kişinin dikkatiyle ilgili olduğu için hazırlanan metinlerde oluşturulan cümleler, belgede sorumluluğu bulunan kişilerce dikkatle gözden geçirilmelidir.

13.5.3.3. Sıralama Hataları, Kelimelerin Yanlış Anlamda ve Birbirlerinin Yerine Kullanımı (Çelişme-Aykırılık)

Kavramların oluşumundaki öncelik durumu dikkate alınmadan hazırlanan cümlelerde sıralama hatalarıyla karşılaşılabilmektedir. Yaralanma-ölüm, ihale-satın alma gibi birbirinin devamı olabilecek süreçler aynı cümle içinde kullanıldığından sıralamaya dikkat edilmelidir:

Yanlış Kullanım	Doğru Kullanım	Açıklama
Kurumunuzca yürütülecek faaliyetlerin zamanında tamamlanmaması, ölümleri hatta yaralanmaları sağlayacaktır.	Kurumunuzca yürütülecek faaliyetlerin zamanında tamamlanmaması, <u>yaralanmalara</u> hatta <u>ölümlere sebep olacaktır</u> .	Yaralanma ölüme göre daha fazla olabilecek ve öncelikli bir durum olduğu için mantıksal bir hata yapılmıştır. Ayrıca olumsuz bir durumun anlatıldığı bir cümlede herhangi bir kazanım ifade edilmediği için “sağlayacak” kelimesi yerine “sebep olmak” ifadesinin kullanılması uygun olacaktır.

Birbirlerini çağrıştırması sebebiyle birbirlerinin yerine kullanılan kelimeler anlatım bozukluğuna sebep olabilmektedir. Özellikle yüklemde olumsuz (neden olmak, sebep olmak vb.), nötr (oluşturmak, hazırlamak vb.) ve olumlu (sağlamak, kazandırmak vb.) olarak nitelendirebileceğimiz kelimelerin kullanımında cümlede verilmek istenen anlam dikkate alınarak tercih yapılmalıdır:

Yanlış Kullanım	Doğru Kullanım	Açıklama
Olayla ilgili <u>resimler</u> ilgili mercilerle paylaşılmıştır.	Olayla ilgili <u>fotoğraflar</u> ilgili mercilerle paylaşılmıştır.	Resim kelimesi, görsel ifadesini anımsatması sebebiyle çoğu zaman fotoğraf kelimesinin yerine kullanılabilmektedir.
Kurumumuzca yapılan çalışmalar, birçok idarenim iş ve işlemlerinde <u>hızlanmaya neden olacaktır</u> .	Kurumumuzca yapılan çalışmalar, birçok idarenin iş ve işlemlerinde <u>hızlanma sağlayacaktır</u> .	İş ve işlemlerde hızlanma, olumsuz bir süreç olmayıp bir kazanımdır. Dolayısıyla cümlenin yüklemi “sağlayacaktır” olmalıdır.
Dijital Türkiye (e-Devlet) çalışmaları <u>nedeniyle</u> vatandaşlarımız birçok hizmeti evinden <u>alabilmektedir</u> .	Dijital Türkiye (e-Devlet) çalışmaları <u>sayesinde</u> vatandaşlarımız birçok hizmete evinden <u>erişebilmektedir</u> .	e-Devlet üzerinden erişilebilen hizmetler soyut oldukları için “alabilmek” ifadesi uygun olmayacaktır. Ayrıca vatandaşın uzaktan hizmetlere erişebilmesi bir kolaylık, olumlu bir süreç olduğu için “sayesinde” kelimesinin kullanılması uygun olacaktır.

13.5.3.4. Cümle Ögelerinin Eksikliği ve Tamlama Kusurları

Resmî yazınlarda sıkıkla tercih edilen sıralı ve birleşik cümlelerde öge eksikliği ile cümlelerde yer alan bazı tamlamalardaki kusurlar çoğu zaman karşılaşılan bir anlatım bozukluğuna neden olmaktadır:

Yanlış Kullanım	Doğru Kullanım	Açıklama
İlgî (a)'da kayıtlı yazı ile tarafınızdan görüş talep edilmiş, (özne) İlgî (b)'de kayıtlı yazı ile ek süre talep etmiştir.	İlgî (a)'da kayıtlı yazı ile tarafınızdan görüş talep edilmiş, <u>Kurumunuz</u> İlgî (b)'de kayıtlı yazı ile ek süre talep etmiştir.	Özne Eksikliği
İlimizde sele dönüşen yağış sebebiyle 30 aile evsiz (yükleم), çok sayıda çiftçi mağdur olmuştur.	İlimizde sele dönüşen yağış sebebiyle 30 aile evsiz <u>kalmış</u> , çok sayıda çiftçi mağdur olmuştur.	Yükleم Eksikliği
Bahse konu cadde üzerinde uyarıcı trafik levhası az sayıda (yükleم), trafik ışığı ise hiç bulunmamaktadır.	Bahse konu cadde üzerinde uyarıcı trafik levhası az sayıda <u>bulunmakta</u> , trafik ışığı ise hiç bulunmamaktadır.	Yükleم Eksikliği
Adı geçenin talepleri alınmış ve (nesne) bilgilendirilmiştir.	Adı geçenin talepleri alınmış ve <u>kendisi</u> bilgilendirilmiştir.	Nesne Eksikliği
Belediyemizce söz konusu mahalledeki çalışmaları incelenmiş, (tümleç) gelen talepler kaydedilmiştir.	Belediyemizce söz konusu mahalledeki çalışmaları incelenmiş, <u>mahalle sakinlerinden</u> gelen talepler kaydedilmiştir.	Tümleç Eksikliği
Özel (tamlanan) ve Devlet okulları arasında fark yoktur.	Özel <u>okullar</u> ve Devlet okulları arasında fark yoktur.	Ad tamlaması ve sıfat tamlamasının bağlacla aynı tamlanana bağlanması “Tamlama Kusuru”na neden olmaktadır.
Bakanlığımız personeli için çeşitli kültürel ve sanat etkinlikleri gerçekleştirilecektir.	Bakanlığımız personeli için çeşitli kültür ve sanat etkinlikleri gerçekleştirilecektir.	“Kültürel Etkinlikler” bir sıfat tamlaması, “Sanat Etkinlikleri” ise bir ad tamlaması olduğu için aynı tamlananla tamlama oluşturulması uygun olmayacağıdır.

13.6. Metin İçinde Dikkat Edilmesi Gereken Yazım Kuralları

13.6.1. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

- Etmek, edilmek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses değişmesi, düşmesi veya türemesi olmadığı durumlarda ayrı yazılır:

arz etmek, ilan etmek, kabul edilmek, not etmek, söz etmek, var olmak, yok etmek vb.

Ses değişmesi, düşmesi veya türemesi durumu: reddetmek, resmetmek vb.

- Dış, iç, sıra sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

ahlak dışı, çağ dışı, kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı, yurt dışı, hafta içi, yurt içi, ardi sıra, peşi sıra, yanı sıra vb.

- Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

alt kurul, üst taraf, ana bilim dalı, ana dili, ön söz, ön yargı, art niyet, arka plan, yan etki, karşı görüş, karşı oy, iç tüzük, dış borç, dış hat, orta nokta, büyük defter, küçük harf, peşin hüküm, bir maddeli, iki anlamlı vb.

13.6.2. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

- Baş sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları bitişik yazılır:

başçavuş, başhekim, başhemşire, başkahraman, başkent, başkomutan, başmüfettiş, başsavcı, başyazar vb.

- Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki başı sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları bitişik yazılır:

aşçıbaşı, binbaşı, onbaşı, ustabaşı, yüzbaşı vb.

- Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbir belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

- Ev kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayynevi vb.